

روش پیشگیری از بدحجابی

راضیه علی اکبری*

مقدمه

بدحجاب فقط کسی نیست که حد واجب حجاب شرعی را رعایت نمی‌کند؛ ممکن است کسی با وجود رعایت کامل حجاب، وضع ظاهرش، نوع رفتارش با مردان، نوع سخن‌گفتن و راه‌رفتیش، حتی نوع نگاهش به افراد و اطرافش و در یک کلام، نوع «رفتار ارتباطی» او در اجتماع به گونه‌ای باشد که «زبان‌دار»^۱ باشد؛ یعنی با زبان بی‌زبانی توجه نامحرمان را به خود جلب کند. گفتنی است ویژگی خودنمایی و به تعبیری زبان‌دار بودن رفتار و پوشش، ربطی به آگاهی و قصد فاعل رفتار یا پوشش ندارد و ممکن است کاملاً ناآگاهانه و غیرعمدی باشد.

برای پیشگیری از بدحجابی، روش‌های متعددی وجود دارد که بیان آن هم برای افراد بدحجاب لازم است و هم برای آنان که ترس از بدحجاب‌شدنشان وجود دارد. در پیشگیری از معضل بدحجابی، برخی وظایف بر عهده دولت و حاکمیت و برخی بر عهده افراد جامعه است. در این نوشتار با روش تحلیلی - توصیفی، به بررسی روش‌های پیشگیری از بدحجابی در عرصه‌های فردی، خانوادگی و اجتماعی پرداخته می‌شود.

اول: روش‌های فردی

به لحاظ فردی توجه به روش‌های ذیل بایسته است:

۱. روش معرفت‌افزایی و عقلی

رویکرد گزینش عاقلانه، اصلی محوری دارد و آن اینکه رفتار آدمیان، هدفدار و سنجیده

---

* عضو هیئت علمی دانشگاه: aliakbari.qom@gmail.com

۱. مرتضی مطهری، مسئله حجاب، ص ۸۰.

(سنجش‌گرانه) است. انسان‌ها در چندراهی‌ها راه موافق با اغراض‌شان را اختیار می‌کنند و برای رفتن به هر راهی، سود و زیان را محاسبه می‌کنند. آن عملی عاقلانه و سنجیده است که در چارچوب اطلاعات مشخص از شقوق مختلف، وسیله مناسبی برای رسیدن به هدفی باشد.^۱ از آنجاکه «مسئله حجاب و عفاف، برای هر زنی افتخار و شخصیت است»،^۲ بر اساس گزینش عاقلانه و با تقویت عزت نفس در بانوان، می‌توان از بدحجابی پیشگیری کرد. برای تحقق این مهم، «ذهن دختران جوان را باید با اهمیت حجاب آشنا کرد؛ یعنی به او تفهیم کرد که حجاب از لحاظ منطقی این است. در ذهن او استدلال صحیح را در مورد رعایت حجاب راسخ کنید».^۳

۲. روش علمی

از طریق روش علمی برای پیشگیری از بدحجابی می‌توان اثبات کرد حجاب با ذات وجودی انسان گره خورده است؛ همان‌گونه که نورویبولژیست‌ها اثبات کرده‌اند در مغز مراکز مهمی در ارتباط با پروسه عفاف و حجاب وجود دارد. نورویبولژی به معنی زیست‌شناسی عصبی است که بر اساس تحقیقات سلولی و مولکولی می‌تواند اتفاقاتی در بدن انسان با رفتارهایش را تحلیل کند. بر اساس پژوهش‌های عصبی‌شناختی، ورودی‌های بینایی در انسان، بالاترین ورودی‌ها هستند؛ به طوری که بین ۶۸ تا ۸۱ درصد از ورودی‌های انسان را ورودی‌های بینایی شکل می‌دهند. مطالعه این موضوع با توجه به دستور کنترل نگاه در اسلام، توانسته است به برخی از حکمت‌های نهفته در احکام عفاف دست پیدا کند. از مهم‌ترین مراکز مغز مرتبط با حجاب، می‌توان به مرکز کنترل هیجانان (آمیگدالا)، مرکز کنترل تصمیم‌گیری و قضاوت (پری فرونتال) و مرکز تشکیل حافظه (هیپوکمپ) اشاره کرد. با توجه به اینکه تمام عملکرد مغز تحت تأثیر فعالیت این سه قسمت است و رفتارهای بروزیافته از فرد در واقع برآیند عملکرد این مراکز است، برای درک تأثیرهای حجاب و بی‌حجابی بر انسان، باید عملکرد این سه قسمت بررسی شود.^۴

۳. روش زمینه‌سازی

پوشش و حیا دو مسئله تفکیک‌ناپذیرند. تا جلوه‌ای از حیا در زنی وجود نداشته باشد، پوشش را

۱. دانیل لیتل، تبیین در علوم اجتماعی، ص ۶۴ - ۶۵.

۲. بیانات رهبری در دیدار مداحان، مورخ ۹۱/۲/۲۳.

۳. جلسه پرسش و پاسخ با نشریات دانشجویی، مورخ ۷۷/۱۲/۴.

۴. هدایت صحرائی، حجاب و عفاف از دیدگاه نورویبولژی، ص ۳۸.

هم با جدیت مراعات نخواهد کرد. زنان باحیا کسانی هستند که با پوشش کامل از نمایش بدن، موی سر و زینت‌های خود شرم دارند. امام صادق علیه السلام فرمود: «لَا إِيمَانَ لِمَنْ لَا حَيَاءَ لَهُ: ^۱ هر که حیا ندارد، ایمان ندارد»؛ همچنین امام علی علیه السلام حیا را زیباترین لباس دنیا می‌داند. ^۲ خداوند نیز هنگام بازگویی داستان دختران شعیب و حضرت موسی علیه السلام می‌فرماید: «فَجَاءَتْهُ إِحْدَاهُمَا تَمْشِي عَلَى اسْتِحْيَاءٍ: ^۳ یکی از آن دو دختر در حالی که با حیا راه می‌رفت، آمد». همچنین امام محمدباقر علیه السلام می‌فرماید: «خداوند حیا می‌کند و اهل حیا را دوست دارد». ^۴ در بیان ویژگی‌های شخصیتی حضرت فاطمه علیها السلام نیز از حیا نام برده می‌شود. ^۵

تأثیر حیا در سعادت انسان این است که مانع افتادن فرد در دام انحراف جنسی می‌شود و یکی از بهترین نیروهای کنترل‌کننده درونی و سبب سلامت روانی است. در نقطه مقابل، «بی‌حیایی» زن را با همه ارزش‌های والای ذاتی‌اش، ابزاری برای سودجویان می‌سازد و غرور زنانه‌اش را که بخش جدانشدنی از شخصیت زنانگی است، خواهد شکست؛ پس می‌توان مهم‌ترین عامل بی‌حجابی را در بی‌حیایی جست. ^۶

۴. روش محدودسازی

در این روش بر امور ذیل تأکید می‌شود:

الف) محدودکردن تقاضا

خداوند می‌فرماید: «قُلْ لِلْمُؤْمِنِينَ يَغُضُّوا مِنْ أَبْصَارِهِمْ: ^۷ به مردان مؤمن بگو چشمان خود را فرو بندند». خداوند تکلیف مرد نامحرم را در عرصه اجتماع و هنگام برقرارکردن ارتباط با زن نامحرم مشخص کرده است و به پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله دستور می‌دهد به مردان مؤمن ابلاغ کند که از خیره‌شدن به زنان پرهیزند و دامان خود را از گناه حفظ کنند. ^۸

۱. محمد بن یعقوب کلینی، الکافی (ط - الإسلامية)، ج ۵، ص ۳۱۶.

۲. محمد محمدی ری شهری، میزان الحکمه، ج ۲، ص ۴۵۴۴.

۳. قصص: ۲۵.

۴. محمد بن علی ابن بابویه، من لایحضره الفقیه، ج ۳، ص ۵۰۶.

۵. محمدباقر مجلسی، بحار الانوار، ج ۲۹، ص ۱۷۳.

۶. سیدحسین اسحاقی، مروارید عفاف، ص ۱۵.

۷. نور: ۳۰.

۸. محسن قرآتی، تفسیر نور، ج ۶، ص ۱۷۳.

ب) محدودشدن عرضه

خداوند درباره زنان می‌فرماید: «وَقُلْ لِلْمُؤْمِنَاتِ يَغْضُضْنَ مِنْ أَبْصَارِهِنَّ وَ يَحْفَظْنَ فُرُوجَهُنَّ وَ لَا يُبْدِينَ زِينَتَهُنَّ»^۱ و به زنان مؤمن بگو چشمانشان را [از نگریستن به نامحرم] فرو پوشند و پاکدامنی ورزند و زینت خود را آشکار نکنند». بر این اساس زنان مؤمن همچون مردان باید نگاه خویش را کنترل نمایند. اما آنها افزون بر این تکلیف مشترک، موظف به انجام تکلیف‌های دیگری نیز هستند. این تفاوت و تکلیف اضافی، نه از روی تبعیض ناروا بین زن و مرد، بلکه متناسب با تفاوت ذاتی این دو جنس است. مرد متقاضی است و همواره از طریق «دیدن» به دامن خطا می‌افتد، برخلاف زن که خطای او در شیوه عرضه زیبایی‌های خویش و خودنمایی و جلب نظر است؛ از این رو شارع با تشریح حجاب، در نظر دارد که عرضه، به حیطة خاصی (محیط امن خانواده) محدود شود. محدودیت عرضه، در اصل موجب محدودشدن تقاضا می‌شود؛ زیرا زنان با رعایت و حفظ حجاب، خود را از هوس‌بازی‌های مردان در امان نگه می‌دارند و می‌توانند آزادانه در جامعه حضور پیدا کنند، بدون اینکه مورد اذیت و آزار قرار بگیرند و خود را به راحتی و ارزان در عرضه تماشای مردان قرار دهند.^۲

یکی از راهکارهای قرآن در این باره، توجه به پوشش است که می‌فرماید: «لَا يُبْدِينَ زِينَتَهُنَّ» و زیور خویش آشکار نکنند» و «و پای به زمین نکوبند که زیورهای مخفی‌شان دانسته شود».^۳ بنابراین می‌توان گفت برای پیشگیری از بدحجابی، هر آنچه عرضه و خودنمایی زن دانسته می‌شود (مانند استعمال عطرهای تند و آرایش در چهره)، ممنوع است.

همچنین خداوند در جای دیگر می‌فرماید: «وَقَرْنَ فِي بُيُوتِكُنَّ وَلَا تَبَرَّجْنَ تَبَرُّجَ الْجَاهِلِيَّةِ الْأُولَى»^۴ و در خانه‌های خود بمانید و همچون دوران جاهلیت نخستین [در میان مردم] ظاهر نشوید». این آیه بر خارج شدن زنان پیامبر صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ از منزل همراه با عرضه خود به نامحرمان، حساسیت به خرج داده است. البته مقصود از آن حبس کردن زنان در منزل نیست؛ چراکه تاریخ اسلام گواهی می‌دهد سیره معمول پیامبر صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بر چنین رفتاری استوار نبوده است و نیز فقط حفظ پوشش مراد نیست، بلکه خودنمایی در تمام صور و شیوه‌هایش،

۱. نور: ۳۱.

۲. مهدی صفار دستگردی، بدحجابی در نگرش جامعه‌شناختی، ص ۲۴.

۳. نور: ۳۱.

۴. احزاب: ۳۳.

اعم از نوع نگاه و رفتار موردنظر است.

دوم: روش‌های خانوادگی

به لحاظ خانوادگی توجه به روش‌های ذیل تأکید می‌شود:

۱. روش مراقبتی

خانواده باید در برابر معاشرت‌ها و همنشینی‌های فرزندان دقت کند. پیامبر اسلام صلی الله علیه و آله می‌فرماید: «همنشین خوب مانند فرد عطر فروش است که اگر از عطر خویش به تو ندهد، بوی خوش آن به تو خواهد رسید و همنشین بد مانند آهنگر است که اگر آتش او تو را نسوزاند، بوی بدش به تو می‌رسد».^۱ ارتباط با افراد بدحجاب، طبیعتاً به طور ناخودآگاه بر پوشش افراد محجبه تأثیر می‌گذارد؛ بنابراین خانواده باید دقت داشته باشد دختران مؤمن، دوستان صمیمی و همدل خود را از بین افراد عقیف و باحیا انتخاب کنند.

۲. روش تربیتی

پیشگیری از بدحجابی زمانی اتفاق می‌افتد که به این باور برسیم «حجاب» موجب استحکام خانواده است. حجاب از دو راه سبب استحکام خانواده می‌شود: اولین تأثیر حجاب در استحکام روابط خانوادگی، در مرحله انتخاب همسر است. حجاب سبب می‌شود حین انتخاب، زیبایی‌های ظاهری زن در چشم مرد به‌تنهایی جلوه نکند و مبنای انتخاب، از زیبایی صرفاً ظاهری، به ملاک‌های دیگری تغییر کند. ارزشمندی زیبایی زن سبب می‌شود مرد هنگام انتخاب به مسائل دیگر چندان توجهی نشان ندهد و برای تصاحب زیبایی او عجله نکند و حساب‌شده عمل نماید. انتخابی که تنها از روی احساس باشد و فقط زیبایی زن را ملاک قرار دهد، از عمق برخوردار نیست؛ چون زیبایی‌های زن هر اندازه برای مرد جذاب باشد، با گذشت زمان تکراری و عادی می‌شود و اگر با یک اتفاق زن زیبایی خود را از دست دهد یا مرد، زنی زیباتر از همسر خودش پیدا کند، به سمت او جذب می‌شود. رعایت حجاب مانع از انتخاب سطحی و بچگانه می‌شود و باعث می‌شود مرد با جستجوی ملاک‌های دیگری در زن، آنها را مبنای تشکیل زندگی قرار دهد. در چنین انتخابی، مبنای زن و شوهری و محبت بین آنها بر پیوندهای استواری بنا می‌شود و از بین رفتن زیبایی زن چندان خللی در این ارتباط ایجاد نمی‌کند.

۱. محمود بن عمر زمخشری، الفائق فی غریب الحدیث، ج ۱، ص ۳۸۴.

مردی که در بیرون از خانه همواره در معرض جلوه‌های زنانه‌ی جز همسر خود قرار می‌گیرد و با تحریکات گوناگونی مواجه می‌شود، در ذهن خود همسرش را با زنان دیگر مقایسه می‌کند و کم‌کم از همسر خود دلسرد می‌شود. در نتیجه محیط خانواده انسجام خود را از دست می‌دهد و سست می‌شود؛ پس حجاب به سود خود زن است. ضمن اینکه زنی که بیرون خانه خودنمایی می‌کند، چه بسا شوهر داشته باشد.

«احتجاب زن، حجاب قرار دادن زن برای خود، تکریم زن است؛ احترام زن است؛ ایجاد حریم برای زن است. این حریم را شکستند و دارند روزبه‌روز هم بیشتر می‌شکنند؛ اسم‌های گوناگون هم رویش می‌گذارند. اولین یا شاید یکی از اولین آثار سوئی که این مسئله گذاشت، ویران کردن خانواده بود؛ بنیان خانواده سست شد. وقتی در یک جامعه‌ای خانواده متزلزل شد و از بین رفت، مفاسد در این جامعه نهادینه می‌شود»^۱.

سوم: روش‌های اجتماعی

درباره روش‌های اجتماعی توجه به امور زیر شایسته است:

۱. روش الگوسازی و تشویقی

از جمله روش‌های پیشگیری از بدحجابی، الگوسازی از زنان محجبه موفق است؛ چنانچه رهبر انقلاب با توجه به این روش، می‌فرماید: «امروز پرچم استقلال هویتی و فرهنگی زنان در دست زنان ایرانی است؛ امروز بانوان ایرانی با حفظ حجاب، استقلال هویتی خودشان و استقلال فرهنگی خودشان را دارند اعلام می‌کنند و به دنیا صادر می‌کنند؛ یعنی دنیا سخن جدیدی دارد می‌شنود. زن می‌تواند در میدان‌های اجتماعی حضور فعال داشته باشد، تأثیرگذاری اجتماعی عمیق داشته باشد. امروز زنان کشور ما در بخش‌های مختلف چنین تأثیرگذاری‌ای دارند؛ در عین حال حجاب و عفاف و وجه تمایز میان زن و مرد، فاصله میان زن و مرد، در معرض سوءاستفاده مردان قرار نگرفتن، خود را در حد وسیله التذاذ مردان بیگانه و زیاده‌طلب پایین‌نیاروند و تحقیر نکردن، جزء خصوصیات زن ایرانی و زن مسلمان امروز است. ما البته این الگو را داریم، این چارچوب را داریم، در میان بانوان ما کسانی هستند در حد بسیار خوب، بعضی در حد‌اعلای این الگو دارند زندگی می‌کنند، بعضی هم در حدود متوسط‌اند؛ به‌هرحال،

۱. سیدعلی خامنه‌ای، بیانات در دیدار مداحان، ۹۲/۲/۱۱؛ در:

<https://farsi.khamenei.ir/speech-content?id=22443>.

این الگو وجود دارد و مبنای کار زن ایرانی این است.^۱

همین تشویق‌ها برای پیشگیری از بدحجابی ایجاد انگیزه می‌کند؛ به‌ویژه هنگامی که شخصیتی مانند مقام معظم رهبری علیه‌السلام از چنین شیوه‌ای بهره می‌برند و می‌فرمایند: «در یک چنین دنیایی یک خانمی با چادر یا با یک حجاب کامل اسلامی می‌رود روی آن سگ‌می ایستد و جایزه قهرمانی اش را می‌گیرد، این خیلی مهم است. این از آن پرچم که می‌رود بالا مهم‌تر است؛ این نشان‌دهنده روحیه قوی ایرانی مسلمان است؛ این نشان می‌دهد که در مقابل موج توهّمات و احساسات توهّم‌آمیز، این [فرد] شکست نمی‌خورد و مغلوب نمی‌شود».^۲

۲. روش آسیب‌شناسی

گاهی لازم است آسیب‌های ناشی از بدحجابی تبیین شود؛ از جمله بدحجابی موجب امنیت‌نداشتن زن در جامعه و عاملی برای بلوغ زودرس جوانان و بی‌ارزش شدن زن در جامعه می‌شود؛ همچنین موجب افزایش آمار طلاق، استحاله شدن در فرهنگ بیگانه، فلج کردن نیروی کار در جامعه، تبدیل شدن زن به موجودی مصرفی و به استعمار کشیده شدن کشور می‌شود.

«غربی‌ها اعتراض‌شان به ما این است که چرا زن‌ها حجاب دارند؛ چرا حجاب اجباری است. خود آنها هم بی‌حجابی را اجباری کردند؛ اما مسئله آنها در قضیه زن خیلی بیشتر از این حرف‌هاست. زن در فرهنگ و دنیای غربی به ابتذال کشانده شده، تحقیر شده و به او اهانت شده است. اینکه زن و مرد در پشت میز دیپلماسی و کنار همدیگر، شانه‌به‌شانه بنشینند، جبران آن لطمه‌ای را که غربی‌ها به زن وارد کرده‌اند، نمی‌کند. از زن به عنوان یک وسیله التذاذ و شهوت‌رانی استفاده کرده‌اند. آنها معتقدند که زن بدون آرایش ارزش ندارد؛ باید خودش را آرایش کند تا مردها او را پسندند؛ این بزرگ‌ترین اهانت به زن است. شما حرف دارید و در این قضایا مدعی هستید».^۳

«شما می‌بینید در غرب با حجاب تدریجاً به صورت علنی دارد مخالفت می‌شود. عنوانی که برای این مخالفت ذکر می‌کنند، این است که می‌گویند حجاب نماد یک حرکت مذهبی است؛

۱. سیدعلی خامنه‌ای، بیانات در دیدار مداحان، ۹۶/۱۲/۱۷؛ در:

<https://farsi.khamenei.ir/newspart-print?id=39136&nt=2&year=1396&tid=2716>.

۲. سیدعلی خامنه‌ای، بیانات در دیدار کنگره شهدای ورزش کشور، ۹۴/۱۰/۲۱؛ در:

<https://farsi.khamenei.ir/newspart-print?id=32076&nt=2&year=1394&tid=1444>.

۳. سیدعلی خامنه‌ای، بیانات در دیدار با مسئولین وزارت خارجه، ۸۳/۵/۲۵؛ در:

<https://farsi.khamenei.ir/newspart-index?id=1173&nt=2&year=1383&tid=23893>.

ما نمی‌خواهیم در جوامع ما - که جوامع لائیک هستند - نمادهای مذهبی مطرح شوند. به نظر من این دروغ است؛ بحث مذهب و غیر مذهب نیست؛ بحث این است که سیاست راهبردی اساسی بنیانی غرب بر عرضه‌شدن و هرزه‌شدن زن است و حجاب مخالف آن است. حتی اگر چنانچه حجاب ناشی از یک انگیزه و ایمان دینی هم نباشد، با آن مخالفت می‌کنند؛ مشکل اساسی این است»^۱.

۳. روش قانونی

برخورد با ناامنی اخلاقی دارای سطوحی است که هر نهادی در مورد آن مسئولیتی دارد. رهبر معظم انقلاب علیه‌السلام در این باره می‌فرماید: «ناامنی اخلاقی، یک مرحله کار فرهنگی دارد، یک مرحله کار مخفی دارد، یک مرحله ریشه‌یابی دارد. آنها کار دستگاه‌های دیگر است؛ اما آنجایی که جلوی چشم قرار می‌گیرد و موجب عدم امنیت اخلاقی جامعه می‌شود، آن‌که باید وارد میدان بشود، نیروی انتظامی است»^۲.

هر اندازه زیبایی‌های زنان بیشتر در دسترس مردان باشد، به معنای عرضه بیشتر آنها در برابر دیدگان متقاضیان است. اقتضای چنین وضعی، بیان‌کننده این پیام (هرچند معمولاً ناخواسته) از جانب زنان بالقوه بزه‌دیده به مردان بالقوه کجرو است که آنها به راحتی به این نوع زنان دسترسی پیدا کنند. در این صورت امکان نقض هنجار سهل‌تر و کم‌هزینه‌تر می‌گردد. آنچه در این میان مانع بروز کنش کجروانه و پیشگیری از بدحجابی می‌شود، یکی هزینه بالای کجروی به علت مجازات سنگین قانونی یا اجتماعی، دیگری کاهش آگاهانه یا ناآگاهانه عرضه از طریق وجود الگوهای رفتاری صحیح در میان زنان است.^۳ بنابراین برای کنترل روند بدحجابی، باید بالابردن هزینه این جرم از طریق تقویت بازدارنده‌ها، مثل مجازات بزهکار، پلیس و نظام جزایی را در دستور کار قرار داد.^۴

۱. سیدعلی خامنه‌ای، بیانات در دیدار با بانوان نخبه، ۹۰/۳/۱؛ در:

<https://farsi.khamenei.ir/newspart-print?tid=1268>.

۲. سیدعلی خامنه‌ای، بیانات در دیدار جمعی از فرماندهان نیروی انتظامی، ۷۰/۱۱/۲؛ در:

<https://farsi.khamenei.ir/newspart-print?id=2561&nt=2&year=1370&tid=3755>.

۳. مهدی صفار دستگردی، بدحجابی در نگرش جامعه‌شناختی، ص ۱۹.

۴. علی سلیمی و محمد داوری، جامعه‌شناسی کجروی، ص ۳۲۱.

۴. روش مواجهه مستقیم

مستقیم‌ترین روش پیشگیری از بدحجابی از طریق احیای امر به معروف و نهی از منکر است: «يَأْمُرُونَ بِالْمَعْرُوفِ وَيَنْهَوْنَ عَنِ الْمُنْكَرِ وَأُولَئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ»^۱ امر به معروف و نهی از منکر کنند و آنها همان رستگاران اند». بر اساس این آیه کسانی که برای رشد و اصلاح جامعه دل می‌سوزانند، رستگاران واقعی هستند.^۲ پیامبر صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ در این باره مثالی می‌زند: «یک گناهکار میان مردم همانند کسی است با جمعی سوار کشتی شود و هنگامی که در وسط دریا قرار گیرد، یک تیر برداشته و به سوراخ کردن موضعی که در آن نشسته است پردازد و هرگاه به او اعتراض کنند، در جواب بگوید من در سهم خود تصرف می‌کنم. اگر دیگران او را از این عمل خطرناک بازدارند، طولی نمی‌کشد که آب دریا به داخل کشتی نفوذ کرده یک‌باره همگی در دریا غرق می‌شوند».^۳ بنابراین سرنوشت همه مردم یک جامعه با هم پیوند دارند. ترک امر به معروف و نهی از منکر باعث هلاکت همه مردم یک جامعه خواهد شد.

نتیجه

در بررسی روش‌های پیشگیری از بدحجابی، به شیوه‌های فردی، خانوادگی و اجتماعی اشاره شد. به نظر می‌رسد تأثیرگذارترین روش، حفاظت زنان از خود در پوشش، رفتار، سخن و تأثیر آن در پیشگیری از وقوع بدحجابی در مرحله عمل است. در جامعه اسلامی، برابر تعالیم دینی و نتایج تحقیقات جدید علمی، در امر کنترل بدحجابی، نقطه تأکید باید بر مقاوم‌سازی زنان و کنترل عرضه در برابر افراد متقاضی، از طریق کار فرهنگی سنجیده و بلندمدت در زمینه ترویج معنای صحیح حجاب باشد.

کتاب‌نامه

قرآن کریم

۱. ابن‌بابویه، محمد بن علی، من لایحضره الفقیه، بیروت: دار الکتب الاسلامیه، ۱۳۸۷ ش.
۲. اسحاقی، سیدحسین، مروارید عفاف، قم: مرکز پژوهش‌های اسلامی صدا و سیما، ۱۳۸۶ ش.

۱. آل‌عمران: ۱۰۴.

۲. محسن قرائتی، تفسیر نور، ج ۱، ص ۵۷۹.

۳. ناصر مکارم شیرازی، تفسیر نمونه، ج ۳، ص ۵۰.

۳. زمخشری، محمود بن عمر، الفائق فی غریب الحدیث، محقق، مصحح: ابراهیم شمس‌الدین، چ اول، بیروت: دار الکتب العلمیه، ۱۴۱۷ ق.
۴. سلیمی، علی و محمد داوری، جامعه‌شناسی کجروی، قم: پژوهشکده حوزه و دانشگاه، ۱۳۸۰ ش.
۵. صحرائی، هدایت، حجاب و عفاف از دیدگاه نورویبولوژی، تهران: شهید آوینی، ۱۳۹۴ ش.
۶. صفار دستگردی، مهدی، «بدحجابی در نگرش جامعه‌شناختی»، مطالعات راهبردی زنان، ش ۲۲، ۱۳۸۲ ش.
۷. قرائتی، محسن، تفسیر نور، تهران: مرکز فرهنگی درس‌هایی از قرآن، ۱۳۸۸ ش.
۸. کلینی، محمد بن یعقوب، الکافی، قم: دار الثقلین، ۱۳۹۳ ش.
۹. لیتل، دانیل، تبیین در علوم اجتماعی، ترجمه عبدالکریم سروش، تهران: صراط، ۱۳۷۳ ش.
۱۰. مجلسی، محمدباقر، بحار الانوار، تهران: کتابفروشی اسلامیة، ۱۳۹۸ ش.
۱۱. محمدی ری‌شهری، محمد، میزان الحکمه، قم: دار الحدیث، ۱۳۷۵ ش.
۱۲. مطهری، مرتضی، مسئله حجاب، تهران: صدرا، ۱۳۶۶ ش.